

Zdjęcie ze zbiorów Muzeum Miasta Gdyni

80
ROZNIKA WYBUCHU
II WOJNY ŚWIATOWEJ
1939-2019

KONFERENCJA

Polityka okupacyjna narodowosocjalistycznych Niemiec: Pomorze jesienią 1939 r. i zbrodnia pomorska 3-5 września 2019, Wejherowo

CONFERENCE

The Occupation Policy of Nazi Germany: Pomerania in the Autumn of 1939 and the Pomeranian Crime 3-5 September 2019, Wejherowo

Pod Patronatem Narodowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy
w Stulecie Odzyskania Niepodległości
Under the National Patronage of the President of the Republic of Poland Andrzej Duda
for the centennial of Regaining Polish Independence

1918 · 2018

Pod Patronatem Honorowym Sekretarza Stanu w Ministerstwie Kultury
i Dziedzictwa Narodowego Jarosława Sellina
Under the Honorary Patronage of the Secretary of State in the Ministry of Culture
and National Heritage Jarosław Sellin

Pod Patronatem Honorowym Prezydenta miasta Wejherowa Krzysztofa Hildebrandta
Under the Honorary Patronage of Mayor of Wejherowo Krzysztof Hildebrandt

Institut Studiów Politycznych
Polskiej Akademii Nauk

Institucje organizujące

Institut Studiów Politycznych PAN (prowadzenie projektu)
Muzeum Piaśnickie Oddział Muzeum Stutthof w Sztutowie. Niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i zagłady (1939-1945)
Instytut Kaszubski
Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie
Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

Komitet naukowy

Prof. dr hab. Bogdan Chrzanowski (Muzeum Stutthof)
Prof. Wanda Jarząbek (ISP PAN)
Prof. dr hab. Piotr Madajczyk (FWPN; ISP PAN)
Prof. dr hab. Cezary Obracht-Prondzyński (Instytut Kaszubski)
Teresa Patsidis Zastępca Dyrektora Muzeum Stutthof ds. Muzeum Piaśnickiego w Wejherowie
Prof. dr hab. Miloš Řeznik (Niemiecki Instytut Historyczny w Warszawie)

Konferencja dofinansowana ze środków:

Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie
Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej

Język konferencji: tłumaczenie symultaniczne polsko-angielskie i angielsko-polskie

Miejsce konferencji: Wejherowo,
Wejherowskie Centrum Kultury, ul. Sobieskiego 255
oraz Państwowa Szkoła Muzyczna, ul. Dworcowa 6

Konferencja zorganizowana przy współpracy
Urząd Miasta Wejherowa
Filharmonia Kaszubska – Wejherowskie Centrum Kultury
Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Fryderyka Chopina w Wejherowie

website: konferencja.isppan.waw.pl

Organisational institutions:

The Institute of Political Studies of the Polish Academy of Sciences (project management)
The Piaśnica Museum in Wejherowo, branch of the Stutthof Museum in Sztutowo.
The Nazi German concentration and extermination camp (1939-1945)
The Kashub Institute
The German Historical Institute in Warsaw
The Foundation for Polish-German Cooperation

Scientific Committee

Professor Bogdan Chrzanowski (The Stutthof Museum)
Professor Wanda Jarząbek (The Institute of Political Studies of the Polish Academy of Sciences)
Professor Piotr Madajczyk (The Institute of Political Studies of the Polish Academy of Sciences)
Professor Cezary Obracht-Prondzyński (The Kashub Institute)
Teresa Patsidis, Deputy Director of the Stutthof Museum for the Piaśnica Museum in Wejherowo
Professor Miloš Řeznik (The German Historical Institute in Warsaw)

The conference is organised with the financial support of: The Ministry of Culture and National Heritage of the Republic of Poland
The German Historical Institute in Warsaw
The Foundation for Polish-German Cooperation

Conference language: Polish-English and English-Polish simultaneous translation

Place of the conference: Wejherowo
Culture Centre of Wejherowo, 255 Sobieski St.
and State Music School, 6 Dworcowa St.

The conference is organised with the cooperation of:
City Hall of Wejherowo
Kashubian Philharmonic – Wejherowo Cultural Center
Ferdic Chopin State Music School 1st grade in Wejherowo

website: konferencja.isppan.waw.pl

PROGRAM KONFERENCJI

Dzień 1 – 03.09.2019

Otwarcie konferencji

Miejsce: Filharmonia Kaszubska - Wejherowskie Centrum Kultury

10:00–10:30 Powitania

10:30–11:30 Wykład inauguracyjny – prof. Józef Borzyszkowski: Rozważania nad badaniami historii niemieckiej okupacji Pomorza podczas II wojny światowej.

11:30–12:00 Prezentacja przez Poczta Polską nowego znaczka pocztowego emisji „Piaśnica-zbrodnia pomorska 1939”

12:00–12:45 Premiera filmu dokumentalnego „Pelpin” – o eksterminacji duchownych Kapituły Diecezji Chełmińskiej w Pelpinie jesienią 1939 r., czas projekcji 30 min. (film zrealizowany przez Muzeum Piaśnickie powstał w ramach cyklu „Młyny historii” o zbrodni pomorskiej 1939 r.)

12:45–13:15 Prezentacja projektu i wystawy Europejskiej Sieci Pamięć i Solidarność p.t.: „In Between? Image and memory” Efekty pracy po pobycie studyjnym i warsztatach fotograficznych międzynarodowej grupy studentów w Wejherowie.

13:15–14:45 Przerwa na kawę

Część I Wybuch wojny 1939 (Polska)

Miejsce: Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Fryderyka Chopina w Wejherowie

14:45–16:45 Panel 1

Moderator: prof. Grzegorz Motyka

Nowe metody prowadzenia wojny i polityki okupacyjnej

Nowe metody prowadzenia wojny – Einsatzgruppen – dr Markus Roth

Nowe metody prowadzenia wojny – Selbstschutz – dr Tomasz Ceran

Nowe metody prowadzenia wojny – Dywersja sowiecka – prof. Daniel Boćkowski

16:45–17:00 Przerwa na kawę

17:00–19:00 Panel 2

Moderator: prof. Miłoś Źeznik

Polityka okupacyjna narodowosocjalistycznych Niemiec

Pakt Ribbentrop–Mołotow i ludnościowo–terytorialne zmiany w Europie Środkowo–Wschodniej w pierwszym okresie okupacji (1939-1941) – prof. Eugeniusz C. Król

Niemieckie koncepcje nowego kształtu okupowanej Europy Środkowo–Wschodniej – prof. Isabel Heinemann

Okupacyjne reżimy i okupowane społeczeństwa. Dwie perspektywy i porównanie historiografii II wojny światowej – prof. Tatjana Tönsmeier

Dzień 2 – 04.09.2019

Miejsce: Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Fryderyka Chopina w Wejherowie

9:00–11:15 Panel 3

Moderator: prof. Isabel Heinemann

Polityka ludnościowa na ziemiach polskich

Okupacja niemiecka w Polsce w świetle teorii genocydu – prof. Piotr Madajczyk

Wrzesień 1939 i lato 1941. Konflikty narodowościowe, lokalne bunty oraz niemiecka (i inne) masowa przemoc – prof. Kai Struve

Spółczesność między życiem codziennym, ruchem oporu i kolaboracją – dr Grzegorz Bębnik

Okupanci i okupowani. Przyczynki do okupacji niemieckiej w Rejencji Ciechanowskiej – dr Christhardt Henschel

11:15–11:30 Przerwa na kawę

Część II Pierwsze miesiące okupacji i aneksji Pomorza: wrzesień–grudzień 1939.

11:30–12:15 Premiera filmu dokumentalnego „Szpeługawsk”, czas projekcji 30 min. (film zrealizowany przez Muzeum Piaśnickie powstał w ramach cyklu „Młyny historii” o zbrodni pomorskiej 1939 r.)

12:15–14:30 Panel 4

Moderator: prof. Wanda Jarzabek

Polityka okupacyjna na Pomorzu

Okupacja i aneksja na Pomorzu (1939–1940). Powstanie pierwszych struktur Polskiego Państwa Podziemnego – prof. Bogdan Chrzanowski

Przedwojenne przygotowania i powstanie struktur Polskiego Państwa Podziemnego na Pomorzu (1930–1940) oraz ich prześladowania przez niemiecką policję – prof. Andrzej Gašiorowski

Straty ludności polskiej na Pomorzu w 1939–1940 – prof. Sylwia Grochowina

Los żydowskiej ludności na Pomorzu od wybuchu wojny do stycznia 1940 – prof. Grzegorz Berendt

14:30–16:00 Przerwa

16:00–18:30 Panel 5

Moderator: prof. Cezary Obracht–Prondzyński

Postawy ludności

Źródła nazistowskiej przemocy w okupowanej Polsce – dr Daniel Brewing

Postawy ludności niemieckiej na Pomorzu i wydarzenia 3–4 września 1939 r. w Bydgoszczy

– prof. Tomasz Chinciński

Attitudes of the Polish population in Pomerania 1939–1945 – dr Sylwia Bykowska

Gdynia w pierwszych miesiącach wojny, okupacji i aneksji – prof. Piotr Semków

Dzień 3 – 05.09.2019

Miejsce: Państwowa Szkoła Muzyczna I st. im. Fryderyka Chopina w Wejherowie

9:00–10:00 Prezentacja filmu dokumentalnego „Piaśnica”, czas projekcji 50 min. (film zrealizowany przez Muzeum Piaśnickie powstał w ramach cyklu „Młyny historii” o zbrodni pomorskiej 1939 r.)

10:00–10:15 Przerwa na kawę

10:15–12:15 Panel 6

Moderator: prof. Bogdan Chrzanowski

Miejsca zbrodni pomorskiej 1939 r.

Akcja oczyszczająca na terenie Gdańska – dr Danuta Drywa

Początki Obozu Stutthof w materiałach procesu stutthowskiego – dr Marcin Owsiański

Piaśnica – prof. Monika Tomkiewicz

Eksterminacja pacjentów Państwowego Zakładu Psychiatrycznego w Świeciu w 1939 r. – dr Izabela Mazanowska

Szpeługawsk - Mateusz Kubicki

12:15–12:30 Przerwa na kawę

12:30–14:30

Prezentacja Muzeum Piaśnickiego

Piaśnica – w świetle nowych dokumentów archiwalnych – dr Mateusz Ichnatowicz

Prezentacja Muzeum Piaśnickiego – Teresa Patsidis (Zastępca Dyrektora Muzeum Stutthof ds. Muzeum

Piaśnickiego w Wejherowie)

Podsumowanie i zakończenie konferencji

CONFERENCE PROGRAMME
03.09.2019 Day 1

Opening of the conference

Location: Kashubian Philharmonic – Wejherowo Cultural Center

10:00–10:30 – Welcome speech

10:30–11:30 Inaugural lecture – Professor Józef Borzyszkowski: Considerations on research into the history of the German occupation of Pomerania during World War II

11:30–12:00 A presentation of a Polish Post stamp commemorating the Pomeranian crime of 1939.

12:00–12:45 The premiere of the documentary film “Pelplin” about the extermination of the clerics of the Chapter of Chełm Diocese in Pelplin in the autumn of 1939, projection time – 30 min. (the film was produced by the Piaśnica Museum as a part of the cycle “Mills of History” about the Pomeranian crime of 1939)

12:45–13:15 Presentation of the European Network Remembrance and Solidarity project and exhibition: “In Between? Image and Memory”. The results of the photo workshop of an international student group in Wejherowo

13:15–14:45 Coffee break

Part I The outbreak of the war in 1939 (Poland)

Location: Ferderic Chopin State Music School 1st grade in Wejherowo

14:45–16:45 Panel 1

Moderator: Professor Grzegorz Motyka

New methods of occupation policy

New methods of war and occupation policy – SS-Einsatzgruppen – Markus Roth, PhD

New methods of war and occupation policy – Selbstschutz – Tomasz Ceran, PhD

New methods of war and occupation policy – Soviet sabotage – Professor Daniel Boćkowski

16:45–17:00 Coffee break

17:00–19:00 Panel 2

Moderator: Professor Miłoś Źeznik

The occupational policy of Nazi Germany

The Ribbentrop–Molotov Pact and the demographic and territorial changes in Central and Eastern Europe in the first period of the occupation (1939–1941) – Professor Eugeniusz C. Król

German concepts of a new shape of the occupied Central and Eastern Europe – Professor Isabel Heinemann

“Occupation regimes and occupied societies – Two approaches and a comparison of World War II Historiography”

– Professor Tatjana Tönsmeier

04.09.2019 Day 2

Location: Ferderic Chopin State Music School 1st grade in Wejherowo

9:00–11:00 Panel 3

Moderator: Professor Isabel Heinemann

Population policy in the Polish lands

German occupation in Poland in the light of the genocide theory – Professor Piotr Madajczyk

“September 1939 and summer 1941: National conflict, local insurgencies, and German and other mass violence” – Professor Kai Struve

Society between everyday life, resistance and collaboration – Grzegorz Bębnik, PhD

Occupiers and occupied: Introduction to the German occupation of Rejencja Ciechanowska – Christhardt Henschel, PhD

11:15–11:30 Coffee break

Part II The first months of the occupation and annexation of Pomerania (September–December 1939)

11:30–12:15 The premiere of the documentary film “Szpegawsk”, projection time – 30 min. (the film was produced by the Piaśnica Museum as part of the cycle “Mills of History” about the Pomeranian crime of 1939)

12:15–14:30 Panel 4

Moderator: Professor Wanda Jarzabek

Occupation policy in Pomerania

The occupation and annexation of Pomerania (1939–1940): The creation of the first structures of the Polish Underground State – Professor Bogdan Chrzanowski

Pre-war preparations and creation of the structure of the Polish Underground State in Pomerania (1939–1940) and its persecution by the German police – Professor Andrzej Gašiorowski

Losses of the Polish population in Pomerania in 1939/1940 – Professor Sylwia Grochowina

The fate of the Jewish population in Pomerania after the outbreak of the war until January 1940 – Professor Grzegorz Berendt

14:30–16:00 Break

16:00–18:30 Panel 5

Moderator: Professor Cezary Obracht–Prondzyński

The attitudes of the population

1. The sources of Nazi violence in occupied Poland – Daniel Brewing, PhD

2. The attitudes of the German population in Pomerania and the events of 3–4 September 1939 in Bydgoszcz – Professor Tomasz Chinciński

3. The attitudes of the Polish population in Pomerania, 1939–1945 – Sylwia Bykowska, PhD

4. Gdynia during the first months of the German occupation, 1939–1940 – Professor Piotr Semków

05.09.2019 Day 3

Location: Frederic Chopin State Music School no. I in Wejherowo

9:00–10:00 Places of the Pomeranian crime of 1939

Presentation of the documentary film “Piaśnica”, projection time – 50 min. (the film was produced by the Piaśnica Museum as part of the cycle “Mills of History” about the Pomeranian Massacre of 1939)

10:00–10:15 Coffee break

10:15–12:15 Panel 6

Moderator: Professor Bogdan Chrzanowski

Places of the Pomeranian Massacre of 1939

The mopping–up operation in Gdańsk – Danuta Drywa, PhD

Beginnings of the Stutthof Camp in the materials of the Stutthof trial – Marcin Owsięski, PhD

Piaśnica – Professor Monika Tomkiewicz

The extermination of patients of the State Psychiatric Facility in Świecie in 1939 – Izabela Mazanowska, PhD

Szpegawsk – Mateusz Kubicki

12:15–12:30 Coffee break

12:30–14:30

Presentation of the Piaśnica Museum

Piaśnica – in the light of new archival documents – Mateusz Ichnatowicz, PhD

Presentation of the Piaśnica Museum – Teresa Patsidis (Deputy Director of the Stutthof Museum for the Piaśnica Museum in Wejherowo)

Summary and closing of the conference